

بررسی عوامل مؤثر در شادابی مدارس

دکتر سید ابراهیم جعفری *

دانشیار دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

دکتر سید علی سیادت

دانشیار دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

نرگس بهادران

کارشناس ارشد مدیریت آموزشی

چکیده

پژوهش حاضر تأثیر عوامل فردی، آموزشی، اجتماعی- فرهنگی، کالبدی و سبک مدیریت (مشارکتی- آمرانه) در شادابی مدارس را بررسی کرده است.

روش پژوهش، توصیفی از نوع پیمایشی و نمونه مورد مطالعه شامل ۲۸۲ مدیر، مشاور و مربی پرورشی بوده که به صورت تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم جامعه از مقطع متوسطه دخترانه شهر اصفهان انتخاب شده‌اند. به منظور تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها نیز از روش‌های آماری t تک متغیره، آزمون F تک متغیری و چند متغیری، تحلیل عاملی و آزمون‌های تعقیبی مناسب استفاده شده است.

نتایج پژوهش نشان داد که عوامل فردی، آموزشی، اجتماعی- فرهنگی، کالبدی و سبک مدیریت مشارکتی در شادابی مدارس مؤثر بوده و بین نظرات مدیران، مربیان پرورشی و مشاوران در این زمینه تفاوت معناداری مشاهده شد و تنها در زمینه‌های عوامل فردی و سبک مدیریت آمرانه تفاوت معناداری مشاهده نشد.

کلید واژه‌ها: شادی، عوامل فردی، عوامل اجتماعی- فرهنگی، عوامل آموزشی و عوامل کالبدی.

مقدمه

افزایش اضطراب، افسردگی، نداشتن اعتماد به نفس، احساس ناامیدی نسبت به آینده، فرار از مدرسه یا خانه، خودکشی و عوامل ایجاد کننده رقابت‌های ناسالم که در سطح جامعه، خاصه آموزش و پرورش خود نمایی می‌کند، ضرورت این پژوهش را آشکار می‌کند. مدارس به عنوان مهمترین جایگاه حضور نسل‌های آینده، باید محیطی سالم و پویا باشد. یکی از موضوعات مهم که امروزه بحث‌های بسیاری درباره آن بیان شده است، موضوع شاداب سازی مدارس است (باس^۱، ۲۰۰۰). شادی به درجه و میزانی از احساس اطلاق می‌شود که شخص درباره مطلوبیت کیفیت کل زندگی خود قضاوت می‌کند. به عبارت دیگر، شادی به این معناست که فرد به چه میزان زندگی خود را دوست دارد (وینهون^۲، ۱۹۸۴). ایجاد محیطی شاد و پر نشاط به امر یادگیری دانش‌آموزان کمک بسیاری خواهد رساند. بنابر این، هر چقدر در شاداب سازی مدارس تلاش شود، احساس ارزشمند بودن و مثبت بودن را در دانش‌آموزان می‌توان پرورش داد.

“نشاط و شادابی فراگیران در گروه مدارس جذاب، مطلوب و شاداب است. این در حالی است که در حال حاضر اکثر دانش‌آموزان محیط فیزیکی و فضای اجتماعی مدارس را ملال آور، کسالت بار و بدون تحرک، پویایی، شادی و شادمانی و در برخی موارد خفقان آور می‌دانند” (آل یاسین، ۱۳۸۰، ص ۷). تحقیقات نشان می‌دهد، شادی صرف نظر از چگونگی کسب آن می‌تواند سلامتی جسمانی را بهبود بخشد. افرادی که شاد هستند احساس امنیت بیشتری می‌کنند آسان‌تر تصمیم می‌گیرند، بیشتر روحیه مشارکتی دارند و نسبت به کسانی که با آنها زندگی می‌کنند، بیشتر احساس رضایت می‌کنند (مایرز^۳، ۲۰۰۲).

لیوبومیرسکی^۴ (۲۰۰۱، ص ۷۶)، به نقش عامل فردی در شادابی افراد اشاره می‌کند. او معتقد است: “باید نگرش مثبت را در افراد پرورش داد. به خصوص در سطح مدارس زیرا، اگر دانش‌آموزان با نگرش‌های مثبت پرورش یابند، می‌توانند بسیاری از مشکلات آینده را که

-
1. Buss, D.
  2. Veenhoven, R.
  3. Myers, D. G.
  4. Lyubomirsky, S.

ممکن است بر آن‌ها تأثیر منفی بگذارد، به راحتی حل کنند». ریان و دسی^۱ (۲۰۰۰) نظریه‌ای طرح کردند. این نظریه، به ارزیابی ذهن و احساس شخص در طی زندگی او بر می‌گردد. در واقع، این ارزیابی شخص از زندگی خود است، که به شاد بودن او کمک می‌کند.

همبستگی قوی بین شادی و برون‌گرایی وجود دارد (هیلز و آرگایل^۲، ۲۰۰۱). مطالعات باس (۲۰۰۰) نشان می‌دهد، در شاداب سازی مدارس عوامل فراوانی می‌تواند مؤثر باشد، از جمله می‌توان به مدیر شاداب، معلم شاداب و پر نشاط، مدرسه‌ای با کالبدی نشاط آور، کلاس‌های سالم و تمیز و با فضایی مناسب برای یادگیری و برگزاری مراسم‌های شادی بخش اشاره کرد. بیرد^۳ و همکاران (۲۰۰۰) درباره چهار عامل شادمانی و رابطه آن با تعهد دینی بررسی کردند. آن‌ها دریافتند که تعهد دینی، پیش‌بینی کننده شادمانی است. راه رسیدن به شادمانی و خوشبختی در پرتو توجه به ارزش‌ها و هدف‌های معنوی، نیازهای بنیادی، معنی‌دار بودن و هدفمندی زندگی، عشق و علائق الهی و دینی است (رایس^۴، ۲۰۰۱، ریان و دسی، ۲۰۰۰). لی‌کن^۵ (۱۹۹۹) معتقد است که، ۵۰ تا ۴۰ درصد اختلاف در سطح شادی، با عوامل ژنتیکی مرتبط است.

مطالعات مختلف نشان می‌دهند که، ابعاد شخصیتی افراد بر شادی آن‌ها تأثیر بسیاری دارد. گری^۶ (۱۹۸۲) معتقد است که برون‌گرایان به خاطر ساختمان مغز خود نسبت به پاداش بیشتر پاسخ می‌دهند. بنابراین، شادتر هستند و روان‌ترند نسبت به تنبیه بیشتر پاسخ می‌دهند. بنابراین، شادی کمتری دارند.

یکی از عوامل دیگر مؤثر در شادی، عامل اجتماعی است. زندگی ما سراسر روابط است و روابط، بازتاب خود ما هستند. در واقع آنچه به سوی خود می‌کشانیم، همواره نشان‌دهنده ویژگی‌های ما یا باورهایی است که درباره روابط داریم (هی، ۱۳۸۰). لی‌کن (۱۹۹۹ ص ۲۰)، در زمینه عوامل شاداب سازی مدارس، به نقش عوامل اجتماعی - فرهنگی اشاره می‌کند و معتقد است: «تقویت عوامل اجتماعی - فرهنگی در مدارس از قبیل برگزاری کلاس‌های

-
1. Ryan, R. M. & Deci, E. L.
  2. Hills, P. & Argyle, M.
  3. Byrd, K.
  4. Reiss, S.
  5. Lykken, D.
  6. Gray, J. A.

موزیک، برگزاری جشن‌ها همراه با شادی و سرور و آموزش والدین برای شاداب سازی محیط منزل، می‌تواند در شاداب سازی مدارس و فراهم کردن محیطی سالم به منظور یادگیری هر چه بهتر دانش‌آموزان مؤثر است^۲ (ص ۲۰).

در تحقیقی که پوتنام و همکاران با همکاری دانشگاه هاروارد و مرکز بشر دوستی دانشگاه ایندیانا انجام دادند، محققان دریافتند که افرادی که از نظر اجتماعی مهارت بیشتری دارند و بهتر می‌توانند با مردم رابطه برقرار کنند نسبت به افرادی که از نظر مالی غنی‌تر، اما روابط اجتماعی مطلوب ندارند، شادتر هستند (هوپکه^۱، ۲۰۰۱).

رز^۲، (۲۰۰۰) معتقد است سرمایه اجتماعی بیش از سرمایه انسانی (میزان تحصیلات، درآمد، موقعیت اجتماعی فرد و...) در میزان شادابی افراد جامعه مؤثر است. دوستان نزدیک منبع خاصی از شادمانی هستند. بری و هانسن^۳ (۱۹۹۶) از ۱۰۵ دانشجوی خواستند که فعالیت‌های اجتماعی روزانه خود را در طی یک هفته یادداشت کنند. آنهایی که مقیاس‌های بالایی در عاطفه مثبت داشتند، فراوانی رویارویی‌های اجتماعی آنها بیشتر بود و زمان بیش تری را صرف تعاملات اجتماعی می‌کردند و بیش تر در فعالیت‌های لذت بخش و تفریحی شرکت داشتند تا این که مشغول به کار شوند. «لو» و آرگایل^۴ (۱۹۹۱) در پژوهشی با عنوان شادی و مشارکت این فرضیه را آزمودند که مشارکت یکی از عوامل شادی آفرین است. نتایج به دست آمده نشان داد که دانش‌آموزانی که از فعالیت‌های گروهی لذت برده اند، شادی بیشتری از خود نشان می‌دهند، ولی دانش‌آموزانی که در فعالیت‌های گروهی کمتر شرکت داشته اند، در پژوهش میزان شادی کمتری از خود نشان می‌دهند. آرگایل و لو (۱۹۹۰) نیز، طی مطالعاتی نشان دادند که، شادی برون گرایان تا اندازه‌ای از لذت تعامل اجتماعی با دوستان ناشی است.

راس و میروسکی^۵ (۱۹۸۹)، دریافتند که حمایت اجتماعی منجر به کاهش افسردگی می‌شود. فیلیس^۶ (۱۹۶۷) تحقیقی را تحت عنوان مشارکت اجتماعی و شادی انجام داد. نتیجه این پژوهش نشان داد که، مشارکت اجتماعی موجب افزایش سطح شادی و سایر عواطف

-
1. Huppke, R. W.
  2. Rose, R.
  3. Berry, D. S. & Hansen, J. S.
  4. Lu, L. & Argyle, M.
  5. Ross, C. E. & Mirowsky, J.
  6. Philips, D. L.

مثبت می‌شود.

در زمینه عواملی که در شادابی مدارس نقش دارند باید به عوامل فیزیکی نیز اشاره کرد. الن کلی^۱ (۲۰۰۴)، در مقاله‌ای تحت عنوان “رنگ و نور به مدرسه راه می‌یابند” می‌نویسد: تحقیقات نشان می‌دهد که، نور طبیعی و مناظری که از پنجره دیده می‌شوند، بر یادگیری دانش‌آموزان اثر مثبت می‌گذارد و به این امر باید توجه شود. تامسون^۲ (۲۰۰۳)، در مقاله خود با عنوان “رنگ در آموزش و پرورش” طرح کرده است که اثرات جسمانی و روانی رنگ‌ها و تناسب آنها در مجموعه‌های آموزشی مهم هستند و باید به آنها توجه شود.

ریتنرو رابین^۳ (۲۰۰۲) طی مطالعاتی در رابطه با اثر رنگ و نور در یادگیری دریافتند، رنگ و نور به صورت جالب توجهی بر نحوه یادگیری؛ نگهداری و حفظ اطلاعات دانش‌آموزان تأثیر دارد. برنامه ریزی برای بهبود وضعیت فیزیکی مدرسه و کلاس‌ها به نحوی که دانش‌آموزان را با نشاط و سرزنده نگه دارند تقریباً به اندازه برنامه ریزی برای فرآیند یاددهی-یادگیری دانش‌آموزان حائز اهمیت است. اهمیت این امر از آنجا ناشی می‌شود که، نبود شادی و وجود امور تکراری و خسته کننده در مدرسه، حواس پرتی و تمرکز نداشتن دانش‌آموزان را موجب می‌شود. (سیم پلینکو^۴، ۲۰۰۱).

از دیگر عوامل مؤثر در شادابی مدارس مدیر و سبک مدیریت است. در این ارتباط فوت مطالعه‌ای جالب در شش دبیرستان دولتی و خصوصی انجام داد. او شش مدرسه را انتخاب کرد که افراد عامی به عنوان “مدرسه خوب” معرفی کرده بودند. وجه اشتراک همه این مدارس مدیرانی بودند که دید مثبت داشتند، مسئولان آموزش به دانش‌آموزان توجه داشتند، معلمان و دانش‌آموزان با یکدیگر ارتباط داشتند، نسبت به پیشرفت‌های مدرسه احساس غرور وجود داشت، مدیران به معلمان احترام می‌گذاشتند، حس وحدت و تمایل به پیشرفت دیده می‌شد (اولیوا، ۱۳۷۹). راترینک^۵ (۲۰۰۲) طی تحقیقی در ارتباط با بررسی این موضوع که “چرا بعضی دانش‌آموزان موفق هستند؟” به این نتیجه دست یافت که، عامل اصلی موفقیت،

-
1. Kollie, E.
  2. Thompson, Sh.
  3. Rittner-Heir, Robbin M.
  4. Simplicio, J. S. C.
  5. Raternik, G. V.

شادمانی بوده است. پریش و پریش و بت^۱ (۲۰۰۰)، یک مطالعه تطبیقی آموزشی تحت عنوان “شادمانی در مدرسه و موفقیت در مدرسه” انجام داده‌اند. در نتیجه این تحقیق مشاهده شد که در سطوح مختلف دانش‌آموزانی که خود یا معلمان آنها به شاد بودن آنها در محیط مدرسه اذعان داشته‌اند، آنهایی هستند که نسبت به معلمان و هم‌کلاسی‌های خود رفتار محترمانه داشته و به بهترین وجه وظایف خود را انجام داده و روحیه همکاری دارند.

در پژوهشی که فلان^۲ (۱۹۹۸)، با عنوان مطالعه رابطه بین نظر دانش‌آموزان و معلمان نسبت به جو سازمانی مدرسه، انجام داد. نتایج این پژوهش نشان داد، در مدارسی که معلمان در امور مدرسه مشارکت بیشتری دارند، دانش‌آموزان دیدگاه و تصور بهتری نسبت به مدرسه و همچنین این عشق به یادگیری و شادی بیشتری دارند.

تحقیق دیگری که عابدی، احمدی و نصوحی (۱۳۸۳) در زمینه رابطه بین میزان شادمانی و عوامل آموزشی دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان مبارکه انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد که بین میزان شادمانی دانش‌آموزان با کیفیت روابط آنها با مدیر مدرسه، دبیران، دبیر ورزش و مشاور مدرسه همبستگی معنا دار وجود دارد. همچنین بین میزان شادمانی دانش‌آموزان و سبک‌های رهبری حمایتی، موفقیت مدار و مشارکتی همبستگی معنا دار است، ولی با سبک رهبری آمرانه معنا دار نیست. دریکوندی (۱۳۸۱)، طی پژوهشی عوامل مؤثر بر نشاط دانش‌آموزان مدارس راهنمایی پسرانه شهر اصفهان را از نظر مدیران و مربیان پرورشی بررسی کرد. نتایج مطالعه نشان داد مدیران و مربیان پرورشی عوامل ششگانه بررسی شده (روان‌شناختی، فیزیکی، اجتماعی، آموزشی، اقتصادی و سازمانی) را در ایجاد نشاط در دانش‌آموزان مؤثر می‌دانند.

سئوالات پژوهش

سئوالات پژوهش در قالب هفت سؤال شامل پنج سؤال اصلی مبنی بر سنجش دیدگاه مدیران، مشاوران و مربیان پرورشی مدارس دخترانه دوره متوسطه در زمینه تأثیر عوامل فردی، آموزشی، اجتماعی - فرهنگی، کالبدی و سبک مدیریت (مشارکتی - آمرانه) در شادابی مدارس

1. Parish, J. G., Parish, T. S. Batt, S.

2. Phelan, R. J. J.

و دو سؤال فرعی دیگر در ارتباط با متغیرهای: سمت، سن، مدرک تحصیلی، سالهای خدمت و محل اشتغال، تهیه شد.

روش

با توجه به ماهیت موضوع و هدف‌های پژوهش، روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه مدیران، مربیان پرورشی و مشاوران مدارس دخترانه مقطع متوسطه شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ است.

جامعه پژوهش مقطع متوسطه مدارس دخترانه شامل ۱۶۹ نفر مدیر، ۱۶۸ نفر مربی پرورشی و ۲۳۴ نفر مشاور است که در مجموع بالغ بر ۵۷۱ نفر است. روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم استفاده شد و طبق محاسبات به عمل آمده، نمونه آماری مدیران ۸۱ نفر، مربیان پرورشی ۷۷ نفر و مشاوران مدارس دخترانه مقطع متوسط ۱۲۴ نفر است.

ابزار اندازه‌گیری

در این پژوهش و با توجه به موضوع آن، از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. این پرسشنامه ۵۱ سؤال با طیف پنج گزینه‌ای و پنج مؤلفه دارد. برای مشخص کردن پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد.

با توجه به محاسبه به عمل آمده، ضریب پایایی آزمون $0/85$ به دست آمد که می‌تواند ضریب مناسبی برای پرسشنامه پژوهش باشد. این پرسشنامه پنج مؤلفه دارد. در ارتباط با روایی پرسشنامه نیز شایان ذکر است که روایی پرسشنامه به قضاوت داوران گذاشته شد. بنابراین، ابتدا پرسشنامه مقدماتی با تعداد ۶۰ سؤال تهیه شد و سپس دیدگاه استاد راهنما و مشاور و همچنین اساتید و کارشناسان مطلع از موضوع پژوهش، در زمینه سؤالات جمع‌آوری شد که در نهایت درباره ۵۱ سؤال به‌طور مشترک مورد توافق شد و بدین ترتیب، روایی محتوایی پرسشنامه تأیید شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این پژوهش، جهت تجزیه و تحلیل داده از نرم افزار رایانه‌ای SPSS استفاده شد.

همچنین از آمار در دو سطح توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در سطح توصیفی از شاخص‌های آماری مثل فراوانی، در صد، میانگین، انحراف معیار، جداول در سطح آمار توصیفی و در سطح استنباطی از روشهای آماری t و F ، آزمون تعقیبی LSD و نیز تحلیل عاملی استفاده شد.

نتایج

تجزیه و تحلیل داده‌ها و نتایج حاصل در جداول زیر ارائه شده است.

جدول ۱: نتایج آزمون t تک متغیره در زمینه تأثیر عوامل فردی در شادابی مدارس با نمره ملاک

نمره ملاک	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معنا داری
۳	۴/۹۳	۰/۴۹	۶/۵۴	۰/۰۰۱

میانگین دیدگاه اعضای گروه نمونه در زمینه عوامل فردی در شادابی مدارس، بزرگتر از سطح متوسط (۳) است و t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ نیز تفاوت بین سطح متوسط و میانگین مذکور را معنا دار نشان می‌دهد. بنابراین، از دیدگاه اعضای گروه نمونه عوامل فردی در شادابی مدارس مؤثر است.

جدول ۲: نتایج آزمون t تک متغیره در زمینه تأثیر عوامل آموزشی در شادابی مدارس با نمره ملاک

نمره ملاک	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معنا داری
۳	۴/۱۱	۰/۴۹	۱/۸۶	۰/۰۰۱

میانگین دیدگاه اعضای گروه نمونه در زمینه تأثیر عوامل آموزشی در شادابی مدارس، بزرگتر از سطح متوسط (۳) است و t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ نیز تفاوت بین سطح متوسط و میانگین مذکور را، معنا دار نشان می‌دهد. بنابراین، از دیدگاه اعضای گروه نمونه عوامل آموزشی در شادابی مدارس مؤثر است.

جدول ۳: نتایج آزمون t تک متغیره در زمینه تأثیر عوامل اجتماعی- فرهنگی در شادابی مدارس با

نمره ملاک

نمره ملاک	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معنا داری
۳	۴/۱۳	۰/۷۰	۱/۳۸	۰/۰۰۱

میانگین دیدگاه اعضای گروه نمونه در زمینه تأثیر عوامل عوامل اجتماعی - فرهنگی در شادابی مدارس، بزرگتر از سطح متوسط (۳) است و t مشاهده شده در سطح $5\% \leq p$ نیز تفاوت بین سطح متوسط و میانگین مذکور را، معنا دار نشان می‌دهد. بنابراین، از دیدگاه اعضا گروه نمونه، عوامل اجتماعی - فرهنگی در شادابی مدارس مؤثر است.

جدول ۴: نتایج آزمون t تک متغیره در زمینه تأثیر عوامل کالبدی در شادابی مدارس با نمره ملاک

نمره ملاک	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معنا داری
۳	۳/۷۲	۰/۷۵	۱/۶۲	۰/۰۰۱

میانگین دیدگاه اعضای گروه نمونه در زمینه تأثیر عوامل کالبدی در شادابی مدارس، بزرگتر از سطح متوسط (۳) است و t مشاهده شده در سطح $5\% \leq p$ نیز تفاوت بین سطح متوسط و میانگین مذکور را، معنا دار نشان می‌دهد. بنابراین، از دیدگاه اعضای گروه نمونه عوامل کالبدی مدرسه، در شادابی مدارس مؤثر است.

جدول ۵: نتایج آزمون t تک متغیره در زمینه تأثیر سبک مدیریت مشارکتی در شادابی مدارس با نمره ملاک

نمره ملاک	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری
۳	۳/۹۷	۰/۸۱	۲	۰/۰۰۱

میانگین دیدگاه اعضای گروه نمونه در زمینه سبک مدیریت مشارکتی و تأثیر آن در شادابی مدارس، بزرگتر از سطح متوسط (۳) است و t مشاهده شده در سطح $5\% \leq p$ نیز تفاوت بین سطح متوسط و میانگین مذکور را، معنا دار نشان می‌دهد. بنابراین، از دیدگاه اعضای گروه نمونه، سبک مدیریت مشارکتی در شادابی مدارس مؤثر است.

جدول ۶: نتایج آزمون t تک متغیره در زمینه تأثیر سبک مدیریت آمرانه در شادابی مدارس با نمره ملاک

نمره ملاک	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معنا داری
۳	۱/۳۸	۰/۹۱	۲/۳۴	۰/۰۰۱

میانگین دیدگاه اعضای گروه نمونه در زمینه سبک مدیریت آمرانه و تأثیر آن در شادابی مدارس، کوچکتر از سطح متوسط (۳) است و t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ نیز تفاوت بین متوسط و میانگین مذکور را، معنا دار نشان می‌دهد. بنابراین، از دیدگاه اعضای گروه نمونه سبک مدیریت آمرانه در شادابی مدارس تأثیر ندارد.

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های کلی پژوهش حاضر نشان می‌دهد، دیدگاه مدیران، مشاوران و مربیان پرورشی مدارس دخترانه دوره متوسطه در زمینه تأثیر عوامل فردی، آموزشی، اجتماعی- فرهنگی، کالبدی و سبک مدیریت مشارکتی بالاتر از سطح متوسط بوده است. به عبارت دیگر از دیدگاه پاسخگویان عوامل مذکور در شادابی مدارس مؤثرند و از طرفی مدیریت آمرانه می‌تواند کاهش شادابی مدارس را موجب شود.

در زمینه عوامل فردی گروه نمونه معتقدند که عوامل فردی بر شادابی مدارس بسیار تأثیر دارند زیرا، میانگین دیدگاه آنها (۴/۹۳) حدود ۲ نمره بالاتر از سطح متوسط (۳) بوده است که نشان دهنده قاطعیت دیدگاه آنها نسبت به تأثیر عوامل فردی بر شادابی مدارس است، که این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش ریان و دسی (۲۰۰۰)، گری (۱۹۸۲) و لی کن (۱۹۹۹) همسو است و همچنین در زمینه عوامل آموزشی نیز گروه نمونه معتقد هستند که این عوامل در ایجاد نشاط و شادابی مدارس نقشی مهمی ایفا می‌کنند، که این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش‌های دریکوندی (۱۳۸۱)، راترنیک (۲۰۰۲) و تات^۱ (۱۹۸۹) همسو است.

در زمینه تأثیر عوامل اجتماعی- فرهنگی در شادابی مدارس نیز میانگین دیدگاه گروه نمونه تقریباً کمی بیشتر از یک نمره بالاتر از میانگین بوده و یافته‌ها نشان می‌دهد عوامل اجتماعی- فرهنگی بر شادابی مدارس مؤثر است و در ایجاد مدارس شاداب نقش مهمی را ایفا می‌کنند. این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش بری وهانس (۱۹۹۶)، تحقیقات دانشگاه هاروارد که پوتنام و همکاران انجام دادند (به نقل از هوپکه ۲۰۰۱)، رز (۲۰۰۰)، پریش و پریش و بت (۲۰۰۰)، لو و آرگایل (۱۹۹۰)، راس و میروسکی (۱۹۸۹) و دریکوندی (۱۳۸۱) همسو است.

در ارتباط با این نکته که عوامل کالبدی تا چه میزان در شادابی مدارس مؤثر هستند نیز

1. Thaut, M. H.

گروه نمونه معتقد هستند عوامل کالبدی و وضعیت فیزیکی مدارس در ایجاد نشاط و شادابی در مدارس نقشی مهم ایفا می‌کنند. میانگین دیدگاه آنها حدود ۰/۷۲ بیشتر از سطح متوسط است. مقایسه میانگین عوامل فردی، آموزشی، اجتماعی - فرهنگی و مدیریتی با میانگین این عامل، نشان می‌دهد عامل کالبدی کمترین میانگین را دارد و گروه نمونه نقش این عامل را نسبت به عوامل دیگر در نشاط و شادابی مدارس کمتر می‌دانند. یافته‌های مذکور با یافته‌های پژوهش دریکوندی (۱۳۸۱) و سیم پلیکو (۲۰۰۱) همسو است.

در زمینه تأثیر سبک مدیریت (مشارکتی - آمرانه) در شادابی مدارس، یافته‌ها نشان می‌دهد که گروه نمونه معتقدند سبک مدیریت مشارکتی در فراهم کردن مدارس شاداب و شاد نقشی مهم دارد. میانگین دیدگاه آنها حدود ۰/۹۷ بیشتر از سطح متوسط است. بعد از عامل کالبدی، این عامل کمترین میانگین را نسبت به عوامل فردی، آموزشی و اجتماعی - فرهنگی دارد. یافته‌ها در زمینه سبک مدیریت آمرانه نشان می‌دهد که میانگین دیدگاه اعضاء گروه نمونه کوچکتر از سطح متوسط است. بنابراین، گروه نمونه معتقد هستند در صورتی که مدیر از سبک مدیریت آمرانه در مدارس استفاده کند از بین رفتن شادی و شادابی مدرسه را موجب می‌شود. یافته‌های مذکور با یافته‌های پژوهش‌های عابدی و همکاران (۱۳۸۳)، لایت فوت (به نقل از اولیوا، ۱۳۷۹)، فلان (۱۹۹۸)، لووآرگایل (۱۹۹۱)، فیلیپس (۱۹۶۷) همسو است.

پیشنهاد‌های کاربردی

- ۱- با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود، مسئولین آموزش و پرورش در بازسازی و نوسازی مدارس به معماری مدارس و زیبا سازی آن بیشتر توجه کنند.
- ۲- با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود، در سطح مدارس از نور و تهویه مناسب استفاده شود. همچنین رنگ آمیزی کلاس‌ها با استفاده از رنگ‌های شاد و ملایم انجام شود.
- ۳- با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود در سطح مدارس به امکانات تفریحی دانش‌آموزان بیشتر توجه شود و امکاناتی از قبیل، تریا، اکواریوم و تصاویر زیبا در دیوار مدارس و غیره استفاده شود.
- ۴- طبق یافته‌های پژوهش، شادابی مدیر در شادابی مدارس تأثیر بسیاری دارد بنابراین، پیشنهاد می‌شود، در انتخاب مدیران مدارس، میزان شادابی آنها سنجیده شود.

- ۵- پیشنهاد می‌شود در انتخاب عوامل اصلی مدرسه یعنی معلمان و مدیران، به ویژگی‌های شخصیتی آنها بیشتر توجه شود؛ که در این زمینه مراکز مشاوره آموزش و پرورش، قبل از انتخاب افراد، می‌توانند از آزمون‌های شخصیتی، جهت انتخاب بهترین‌ها استفاده کنند.
- ۶- طبق یافته‌های پژوهش، مشارکت کارکنان در امور مدرسه نشاط و شادابی مدرسه را موجب می‌شود پیشنهاد می‌شود، در سطح مدارس برای انجام امور از مشارکت عوامل مختلف مدرسه استفاده شود.
- ۷- بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود مسئولین آموزش و پرورش با توجه به نقش انجمن اولیا و مربیان در شادابی مدارس، با اقدام به آموزش اولیاء در زمینه چگونگی شاد زیستن، موجبات شادی در خانواده را نیز فراهم کنند.
- ۸- با توجه به نتایج حاصل پیشنهاد می‌شود، در سطح مدارس به امکانات آموزشی و تکنولوژی و فناوری آموزشی بیشتر توجه شود.
- ۹- با توجه به نتایج حاصل، استفاده از روش‌های فعال یادگیری تأثیر فراوانی در روحیه نشاط و شادابی دانش‌آموزان و معلمان ایفا می‌کند، بنابراین پیشنهاد می‌شود، در سطح مدارس از روش‌های فعال جهت آموزش فرایند یاد دهی - یادگیری بیشتر استفاده شود.
- ۱۰- با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود، در سطح مدرسه جلساتی با حضور دانش‌آموزان تشکیل شود، و در این جلسات فضایی ایجاد شده تا دانش‌آموزان بتوانند به دور از هر گونه دلواپسی و نگرانی با احساس امنیت احساسات و انتظارات خود اعم از درسی و غیردرسی (خاصه غیردرسی) را بیان کنند. این نشست‌ها می‌تواند در قالب برگزاری جلساتی با عنوان «تربیان آزاد» و با استفاده از تعابیر رغبت‌انگیزی چون «هرچه می‌خواهد دل تنگت بگویی» و امثال آن ترتیب داده شود.

منابع

- آرگایل، م، (۱۳۸۲). روان شناسی شادی، ترجمه ف. بهرامی و سایر همکاران، اصفهان، جهاد دانشگاهی واحد اصفهان.
- آل یاسین، م، (۱۳۸۰). شادی و نشاط در محیط مدرسه. تربیت، شماره ۱.
- اولیوا، پ. اف، (۱۳۷۹). نظارت و راهنمایی آموزشی در مدارس امروز، ترجمه غ. ر. احمدی، س. شهابی، دانشگاه آزاد اسلامی (خوراسگان).
- دریکوندی، ه، (۱۳۸۱). بررسی عوامل نشاط انگیز در دانش آموزان مدارس راهنمایی شهر اصفهان از نظر مدیران و مربیان پرورشی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
- عابدی، م. ر. ا. احمدی و م. نصوحی، (۱۳۸۳). بررسی رابطه بین میزان شادمانی و عوامل آموزشی دانش آموزان دبیرستانی شهرستان مبارکه، (دانش و پژوهش در روان شناسی)، فصلنامه دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)، شماره ۱۹.
- هی، ل، (۱۳۸۰). شفای زندگی، ترجمه گ، خوشدل، تهران، پیکان.
- Argyle, M, (2001). *The psychology of happiness*. London, Routledg.
- Argyle, M & Lu, L (1990). The happiness of extraverts, *Personality and Individual Differences*, 11, 1011-1017.
- Berry, D.S & Hansen, J.S, (1996). Positive asset, negative affect, and social interaction, *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 796-809.
- Buss, D, (2000). The evolution of happiness. *American psychologist*, Vol. 55 (1), 15- 23.
- Byrd, k. R, Lear, D & Schwenka, S, (2000). Mysticism as a predictor of subjective well-being, *International Journal for the Psychology of Religion*, 10(4) 259-269.
- Fordyce, M.W, (1983). A Program to Increase Personal happiness. Further Studies, *Journal of Counseling Psychology*, 30, pp, 483-498.
- Gray, J.A, (1982). *The Neurophysiology of Anxiety*, oxford, ukiclarendon press.
- Hills, P & Argyle. M, (2001). Happiness, introversion-extraversion and introverts, *Personality and Individual Differences*, 30.595-608.
- Huppke, R. W, (2001). *Study Finds Community Work Linked to Happiness*. <[http://archive.nando.time.../ O, 2107, 500045722-500698037-503784788-O, 00. html? printe](http://archive.nando.time.../O,2107,500045722-500698037-503784788-O,00.html?printe)>
- Kollie, E, (2004). Light and Color Goes to School, *College Planning and Management*, v7 n6 , p34,36,38,40.

- Lu, L & Argyle , M, (1991). Happiness and cooperation. *Personality and Individual Differences*, 12. (10) PP, 1019-1030.
- Lykken, D, (1999). *Happiness: What Studies on Twins Show us About Nature and Happiness Set Point*. New York, NY: Golden Books.
- Lyubomirsky, S, (2001). Why are some people happier than others?, *Psychologist*, Vol. 56(3), 239-249.
- Myers, D. G, (2002). *Happy & Healthy*. <<http://abclocal.g.com/68-wls/news/012802-hs-happyhealthy.html>>
- Parish, J.G, Parish, T. S. Batt, S, (2000). *School Happiness and School Success: An Investigation across Multiple Grade Levels* , <ERIC #: ED448902>
- Phelan, R.J.J.(1998). *The Relationship Between Student and Teacher Perception of the Organization Climate of Their School*. <<http://www.lib.umi.com/dissertations/previwe>>
- Philips,D. L,(1967). Social Participation and Happiness,*The Ameircan Jornal of Sociology*, 72.(5). PP, 479-488.
- Raterink, G. V, (2002). Why Do Some Students Succeed? *American School Board Journal*, v189 n2 p31 Feb 2002,< ERIC #: EJ640874>
- Reiss, S, (2001). Secrets of happiness. *Psychology today*, 34, pp. 50-55.
- Rittner-Heir, Robbin ,M,(2002). Color and Light in Learning, *School Planning and Management*, v41 n2 , p57-58,60-61.
- Rose, R, (2000). How much dose social capital add to individual health? A survey study of Russian Social Science & Medicine, 51, (9). 1421-1435.
- Ross, C. E., & Mirowsky, J,(1989). Explaining the social patterns of depression: control and problem-solving or support and talking, *Journal of Health and Social behavior*, 30, 206-219.
- Ryan, R. M & Deci, E. L (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being, *American Psychologist*, 55(1), 68-78
- Simplicio, J.S. C, (2001).How to Recojnize and Counteract Student Inattentiveness in the Classroom. *Journal of Instruction Psychology*, <Issue: sept, 2001. [http:// www. Findarticles.com](http://www.Findarticles.com)>
- Thaut, M. H, (1989). The influence of music therapy intervention on self-rated changes In relaxation, affect and thought in psychiatric prisoner-patients. *Journal of music*, 26.155-166.
- Thompson, Sh, (2003). Color in Education, *School Planning and Management*, v42 n12, p30,32.
- Veenhoven, R, (1984). *Data Book of Happiness*, Reidel Publishing Company.